

A béke útjelzői

Egy horvát-magyar teológus-házaspár erőfeszítései

Az európai korforduló évében, 1989-ben kötötte össze életét Zágrábban a Raffai házaspár, Ana és Ottó. Ana horvát származású, Ottó magyar paraszток fiaként Szerbiában nőtt föl. Egyházában egzotikus alaknak számított azután, hogy kilépett a papi szemináriumból, és mégis ragaszkodott ahhoz, hogy laikusként teológussá legyen. Más foglalkozás? Inkább nem. Ana a teológián kívül germanisztikát is tanult, és tanári állást talált. A diktatúrák összeomlásának évében egyikük sem sejtette, hogy hamarosan drámai döntés előtt állnak majd.

Mert szűk két évvel később Horvátország a függetlenséget választja. A jugoszláv hadsereg és a szerb milíciák háborút indítanak Horvátország ellen. Mivel feleségével Horvátországban él, Ottó, a szerbiai magyar is megkapja az új horvát állampolgárságot, s melléje a behívót a milíciába. „Elmentem tehát a hivatalba, és megkérdeztem, létezik-e számomra fegyver és egyenruha nélküli szolgálat”, meséli. „Nem létezett.” Hát akkor? Miközben körülöttük magától értetődőnek tűnik katonaként harcolni Horvátországért, Ana és Ottó közösen úgy dönt, hogy számukra nem jön szóba a katonai szolgálat. A Galata-levél egyik mondata válik mércéjükké: „Nincs többé zsidó és görög, rabszolga és szabad, férfi és nő, mert valamennyien egyek vagytok Krisztusban.”

„Ha komolyan veszem ezt, akkor nem ölhetek embert”, mondta Ottó. Így válik Horvátország első katonaságmegtadóinak egyikévé, akit a fiatal állam bizalmatlanul mustrál, olykor zaklat, de végül is megtúr. Mert Horvátország az Európai Unió elismerésére vágyik, és ezért kénytelen szavatolni a katonai szolgálat megtagadásának jogát.

Azóta ez a döntés határozza meg a Raffai házaspár életét. Még a háború idején megalapítják azt az ökumenikus békecsoportot, amely rövid imatalkozásokat rendez Zágrábban, hol egy katolikus, hol egy ortodox vagy

protestáns templomban. Németországban megismerik a *Békediakonátusi Ökumenikus Szolgálatot*, az erőszakmentes kommunikációról szóló tanfolyamokat végeznek, és elhatározzák, hogy a békemunkát választják főfoglalkozásul – ami persze anyagi szempontból kockázatos.

Azóta csaknem húsz éve azzal foglalkozik a házaspár, hogy összehozza azokat az embereket, akik a háborúban ellenségek voltak, vagy gyermekként azt tanulták, hogy ők ellenségek. Ifjúsági csoportok találkozói, vallásközi tréningek tanítónőknek vagy beszélgetőkörök szerb-horvát szomszédok számára – csupa olyan találkozás, amelyet gondosan és kitartóan szerveznek. Egy kis szervezetet is létrehozta, neve: *Az erőszakmentes cselekvés regionális címei*. Gyakran utaznak, például Bosznia-Hercegovinába, ahol szemináriumok és konferenciák tartására hívják meg őket; Szerbiába mostanság ritkán.

Magában Horvátországban gyakran vonzódnak Kelet-Szlavóniába, ahol a horvátországi szerb kisebbség súlypontja található. Például Vukovárban, ahol különös hevességgel dúlt a háború, jelenleg vita zajlik az utcanévtáblák körül: a szerb kisebbség azt követeli, hogy a helységnevtáblák és az útjelzők felirata cirill betűkkel is megjelenjen; a horvát háborús veteránok nagy része ellenzi ezt. Ana és Ottó megpróbálja beszélő viszonyba hozni a vitatkozó feleket. Megkérdezik a háború résztvevőit: „Miért harcoltak önök akkoriban Vukovárban?” Az általános válasz így hangzik: „Horvátország szabadságáért.” „Rendben van”, mondja Raffai Ottó, „de ma hogyan képzelik el a szabadságot és a demokráciát? Vonatkoznak-e a jogok a szerbekre is, akik korábban ellenségek voltak?” Ana olykor úgy érzi az ilyen megbeszéléseken, „mintha egy időgép húsz évvel korábbra röpített volna vissza”. Erőszakoskodás ma már nincs. „De ebbe a kávéházba csak szerbek mennek, a másikba csak horvátok.”

Saját programjaik kiscsoportokban zajlanak. Ezek egyikének neve: *Hívők a békéért*, és éppen tizenegy tagja van a régi Jugoszlávia minden vallásából. „Különböznememigen létezik ilyen rendszeres eszmecsere az értékekről és a párbeszédéről”, mondja Raffai Ottó. A baráti kör modellül szolgálhatna. Ami katolikus egyházakat illeti, mindkettőjüket bosszantja, hogy az nem használja ki a lehetőségeit: „A püspökök miért nem teszik az egész régióra irányuló stratégiájukká a kiengesztelődést?” Ehelyett az egyház és a pártok egyaránt az áldozat szerepét játsszák. Vitathatalan, hogy a háború nem Horvátországból indult. Az is, hogy a szerbek nagyobb háborús bűncselekményeket követtek el, mint a horvátok és a muszlimok. És Szerbia ortodox egyháza – a nacionalizmus foglyaként – nem éppen fogékony beszélgetőtársa a katolikusoknak. Ana és Ottó azonban saját egyházuk bátor első lépését hiányolja. Történelmi példa mutatja, hogy az ilyesmi lehetséges: A lengyel püspökök, köztük Karol Wojtyla krakkói érsek, 1965-ben levelet írtak német kollégáiknak, s a szenvedésekkel teli lengyel-német történelem évszázadai után, és mindösze húsz évvel a második világháborút követően e levél a következő bátor mondatot tartalmazta: „Megbocsátunk és bocsánatot kérünk.” Ez a levél volt a németek és a lengyelek kiengesztelődésének nyitánya.

2013. július 1-én az Európai Unió 28. országként tagjai közé fogadta Horvátországot. Ana és Ottó reméli, hogy kormányuk a szomszédok találkozási programjaira is fordítja majd az EU-ból érkező pénzeket. „Boszniaiban vagy Szerbiában sokan félnek, hogy most majd hátat fordítunk nekik”, mondja Ana.

Abban a korban, amikor Európában szinte kizárólag a pénzügyi politikáról vitáznak, az olyan béketeremtők, mint Ana és Ottó, fontosabbak, mint valaha – és nem csupán az EU legfiatalabb államában.

Forrás: Publik-Forum, 2013/12